

Adresseliste

ST. HALLVARD KIRKE OG KLOSTER, MENIGHETSHUS OG FRANSISKUSHJELPEN, ENERHAUGGT. 4 - GNR/BNR 230/35, DELER AV 230/311 OG 230/309 I OSLO KOMMUNE VEDTAK OM FREDNING MED HJEMMEL I LOV OM KULTURMINNER § 15 OG § 19 JF. § 22

Det vises til tidligere utsendt fredningsforslag for St. Hallvard kirke og kloster, Enerhauggata 4, gnr/bnr 230/35, del av 230/311 og del av 230/309 i Oslo kommune, datert 18.03.2010, som har vært på høring hos berørte parter og instanser. Riksantikvaren fatter på grunnlag av dette følgende vedtak:

VEDTAK:

Med hjemmel i lov om kulturminner av 9. juni 1978 nr. 50 § 15 og § 19 jf. § 22, freder Riksantikvaren St. Hallvard kirke og kloster, menighetshus og Fransiskushjelpen, Enerhauggata 4, gnr/bnr 230/35, del av 230/311 og del av 230/309 i Oslo kommune.

Omfanget av fredningen

Fredningen etter § 15 omfatter følgende bygninger:

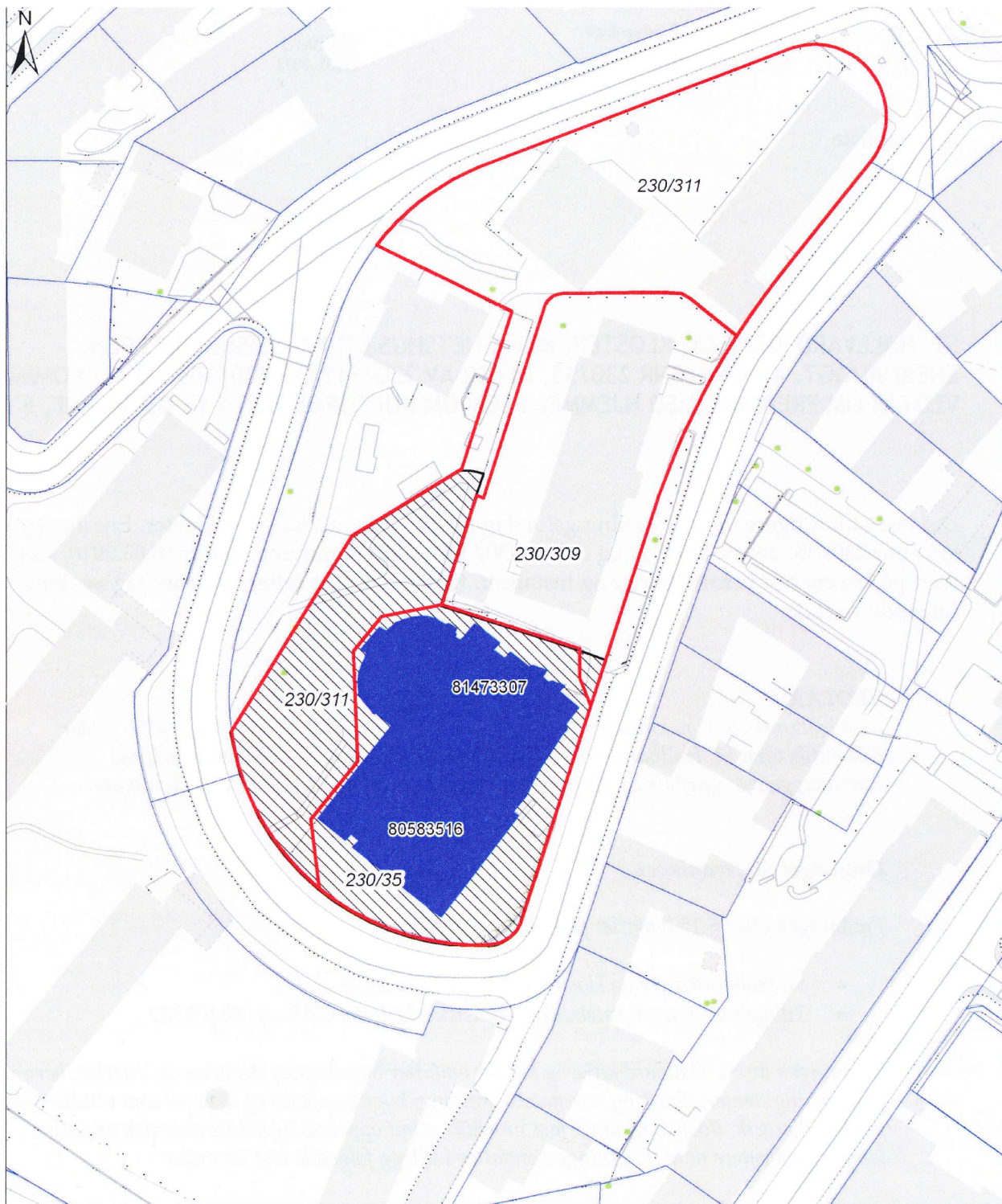
- *St. Hallvard kirke og kloster, GAB-nr. 80583516*
- *Tilbygg med menighetshus og Fransiskushjelpen, GAB-nr. 81473307*

Fredningen av St. Hallvard kirke og kloster omfatter bygningens eksteriør og interiør, herunder planløsning, materialbruk og overflatebehandling, bygningsdeler og detaljer som vinduer, dører, gerikter/listverk, ildsted og annet fast inventar, samt opprinnelige/eldre elektrisk armatur, lamper, lysbrytere m.m. Fredningen omfatter i tillegg følgende løst inventar:

- *218 stoler heftet sammen til kirkebenker (antall pr. 15.10.2010)*
- *Prekestol i furu*
- *Tabernakel i Mariakapellet*
- *2 skap i furu i sakristiet*
- *Lintøyskap i furu i 3. etasje*

Fredningen av tilbygget menighetshus og Fransiskushjelpen omfatter bygningens eksteriør.

Fredningen etter § 19 omfatter området avmerket på kartet på neste side.

St. Hallvard kirke og kloster
Enerhauggata 4 - gnr/bnr 230/35, del av 230/311 og 230/309

- Berørte eiendommer
- Bygning fredet etter KML §15
- Område fredet etter KML §19

0 20 40 80 Meter

Bakgrunnskart: Plan- og bygningsetaten, Oslo kommune
 Kartproduksjon og layout: Byantikvaren 2011

Formålet med fredningen

St. Hallvard kirke og kloster, menighetshus og Fransiskushjelpen har særlige arkitektoniske kvaliteter som kommer til uttrykk i stedstilpasning, monumentalitet, materialitet, struktur og form. Formålet med fredningen er å bevare anlegget som et arkitekturhistorisk sentralt anlegg fra det 20.de århundret, som enestående katolsk kirke og klosteranlegg fra moderne tid, og som et hovedverk i arkitektene Kjell Lund og Nils Slaattos omfangsrike virke.

Fredningen skal sikre eiendommen som kirke og kloster. Det senere tilbygde menighetshuset og Fransiskushjelpen, samt forgården og kirkebakken med rampe og trapper fredes for å sikre anlegget i en helhetlig sammenheng. Formålet med områdefredningen er å sikre anleggets karakteristiske fremtoning og arkitektoniske virkning i miljøet.

Fredningen av bygningenes eksteriør skal sikre bygningenes arkitektoniske kvaliteter. Fredningen av St. Hallvard kirke og kloster skal i tillegg bevare opplevelsen av bygningen som katolsk kirke og klosteranlegg, og bevare rominndeling, bygningsdeler og opprinnelige overflater. Videre skal fast og spesifisert løst innventar bevares som en integrert del av interiøret.

Fredningen av St. Hallvard kirke og kloster skal ikke være til hinder for fremtidig bruk av anlegget som kirke, menighetskontorer, menighetens forsamlingssted og prestebolig, samtidig som tydelige spor av den opprinnelige klosterfunksjonen skal bevares.

Fredningsbestemmelser

1. Riving

Det er ikke tillatt å rive eller flytte bygningene, eller deler av disse.

2. Ombygging

Det er ikke tillatt å bygge om bygningenes eksteriør. For St. Hallvard kirke og kloster er det heller ikke tillatt å bygge om bygningens interiør.

3. Utskifting av materialer m.m.

Utskifting av bygningsdeler eller materialer, forandring av overflater eller annet arbeid utover alminnelig vedlikehold på bygningenes eksteriør, eller i de interiører som er omfattet av fredningen, er ikke tillatt. Unntatt er eventuelle tilbakeføringer jf. punkt 5.

4. Vedlikehold og istandsetting

Alt vedlikehold og all istandsetting skal skje med materialer og metoder i samsvar med bygningenes egenart, og på en måte som ikke reduserer bygningenes arkitektoniske eller kulturhistoriske verdier.

5. Tilbakeføring

Tilbakeføringer til opprinnelig eller tidligere utseende/utforming kan tillates når det foreligger en avveiet kulturminnefaglig begrunnelse, og under forutsetning av at tiltaket kan gjøres på et dokumentert grunnlag og etter godkjenning fra forvaltningsmyndigheten.

6. Inventar

Unntatt fra fredningen er kirkens orgel, som tillates ombygget og utskiftet etter godkjenning fra forvaltningsmyndigheten, innenfor rammen av nåværende plassering. Løst inventar som inngår i fredningen skal ikke fjernes fra bygningen.

7. Plassrommet mellom bygningene

Fjerning av opprinnelige installasjoner eller nye tiltak som vil kunne endre karakteren til plassrommet mellom bygningene er ikke tillatt.

8. Områdefredningen etter § 19

Innenfor det fredete området må det ikke settets i verk tiltak eller bruksendringer som kan forandre områdets karakter eller på annen måte motvirke formålet med fredningen. Dette gjelder alle former for bebyggelse, opparbeidelse eller utvidelse av vei eller parkeringsplass, oppsetting av gjerder, skilt, endring av beplantning eller dekke, planering, utfylling og andre landskapsinngrep.

Følger av fredningen

Lovhenvising

Når det gjelder behandlingen av fredete hus og anlegg og områder vises det til kulturminneloven §§ 15a, 16, 17, 18, 19 og 21, samt ovennevnte fredningsbestemmelser.

Arbeider som krever tillatelse etter plan- og bygningsloven må i tillegg til søknad om dispensasjon etter kml § 15a/kml § 19 tredje ledd forelegges kommunal reguleringsmyndighet. Det gjøres oppmerksom på at tillatelser etter kulturminneloven må foreligge før arbeider i tråd med plan- og bygningsloven kan settes i verk.

Vedlikehold

Det er eier som har ansvar for det løpende vedlikeholdet av fredete bygninger og anlegg. Det grunnleggende prinsippet for vedlikehold av fredete bygninger er å bevare mest mulig av opprinnelige eller eldre bygningselementer, detaljer og overflater. Vedlikehold av fredete bygninger skal så langt det er mulig skje i samsvar med opprinnelig utførelse, teknikk og materialbruk, og for øvrig i samsvar med fredningsbestemmelsene.

For ytterligere informasjon om vedlikehold og forvaltning av fredete bygninger og anlegg vises det til Riksantikvarens informasjonsark 11.1.1 *Å eie et fredet hus*, som kan lastes ned fra Riksantikvarens hjemmesider. Her vil også en rekke andre publikasjoner og annen relevant informasjon være tilgjengelig.

Dispensasjon

Fredningen medfører at det må søkes om tillatelse/dispensasjon til å sette i gang alle typer tiltak som går ut over alminnelig vedlikehold, jf. kulturminneloven § 15a og § 19 tredje ledd.

I henhold til forskrift om faglig ansvarsfordeling mv. etter kulturminneloven § 12 pkt. 2, er denne dispensasjonsmyndigheten delegert til den enkelte fylkeskommune, i dette tilfellet Oslo. Riksantikvaren er klageinstans for enkeltvedtak fattet av fylkeskommunen i medhold av kulturminneloven, jf. forvaltningsloven § 28. I Oslo er dispensasjonsmyndigheten delegert videre til Byantikvaren i Oslo.

Økonomisk tilskudd

Det er anledning til å søke Byantikvaren i Oslo om tilskudd til vedlikehold og istandsetting. Byantikvaren kan gi opplysninger om søknadsfrister og om krav til søknaden.

Dersom det etter § 15a blir gitt dispensasjon med vilkår som virker fordyrende på arbeidet, skal det gis helt eller delvis vederlag for utgiftsøkningen, jf. § 15a annet ledd.

Kort karakteristik av kulturminnet

St. Hallvard kirke er oppført som menighetskirke for Oslo katolske bispedømmes østre menighet og ordenskirke med kloster for fransiskanerne. Kirke og kloster er tegnet av arkitektene Kjell Lund (1927-) og Nils Slaatto (1923-2001). Prosjekteringen av St. Hallvard kirke og kloster ble påbegynt i 1956 og byggingen av anlegget ble igangsatt i 1964. Anlegget ble innviet 15. mai 1966.

Tilbygget med menighetshus og Fransiskushjelpen stod ferdig i 1993 og er tegnet av arkitekt Kjell Lund ved Lund & Slaatto arkitekter AS for St. Hallvard menighet og Fransiskushjelpen.

St. Hallvard kirke har en sirkelformet grunnplan og er omsluttet av en kube som inneholder kloster, menighetshus og Mariakapell. Kirken rommer skriftestoler, døpefont og gallerier for kor og orgel. Det tilstøtende Mariakapellet har sakramentsalter. I tilknytning til kirken er det også sakristi og rom for minestranter (altertjenere). Klosteret bestod opprinnelig av kanselli, oppholdsrom, gjesterom og celler. Menighetshuset har menighetssal, kontorer og møterom. Kjelleretasjen har møterom, celle for trengende og lagerrom.

St. Hallvard kirke og kloster er oppført i håndbanket og klinkerbrent teglstein med ubehandlet betong i dekker, brystninger og trapper. Gulvene er stålpusset og var opprinnelig delvis dekket av kokosmatter. Dører, vinduer og innredning er i furu. Akustiske absorbenter under diverse takflater var trukket med naturfarget strie.

Kirken har en karakteristisk omvendt kuppel i armert betong som henger ned i kirkerommet.

Tilbygget fra 1993 består av to lave teglbygninger med halvsirkelformet grunnplan. Det inneholder menighetssal, kjøkken og Fransiskushjelpens lokaler med kontorer og møterom.

For nærmere beskrivelse av kulturminnet vises det til dokumentasjonsvedlegget.

Riksantikvarens vurdering av kulturminnet. Begrunnelse for fredningsvedtaket.

St. Hallvard kirke og kloster står i en særstilling i norsk arkitekturhistorie og er blitt møtt med stor interesse også internasjonalt. Kirken og klosteret er en gjennomarbeidet komposisjon basert på en original og kompleks sammenstilling av grunnformer innenfor en fastsatt ramme. Uttrykt med 1960-tallets kraftfullhet og robuste materialitet gjenspeiler anlegget både den tidløse europeiske sakralbyggtradisjonen og den samtidige strukturalismen, en arkitekturretning som gjerne assosieres med arkitektene Kjell Lund og Nils Slaattos etterfølgende arbeider.

St. Hallvard kirke og kloster ble tildelt Sundts premie i 1966 og Houens fonds diplom i 1975, og regnes som et hovedverk innenfor Lund & Slaattos omfangsrrike virke. Kjell Lund har hatt anledning til å følge bygningen og til å gi råd i forbindelse med tiltak helt frem til i dag. Til tross for enkelte senere endringer, først og fremst i tilknytning til birommene, fremstår Kirken og klosteret likevel som autentisk og velbevart sett i et helhetlig perspektiv.

I tilbygget fra 1993 har Kjell Lund kunnet bygge videre på sin arkitektoniske idé i en underordnet, oppsluttende enhet, hvor han ved hjelp av to halv sylindriske bygningsvolumer samtidig tydeliggjør en mer åpen og utadrettet virksomhet. Kirken, tilbygget og plassrommet mellom disse oppleves som et sammenhengende arkitektonisk hele og bør derfor også opprettholdes og bevares som et samlet bygningsmiljø.

St. Hallvard kirke og kloster, menighetshuset og Fransiskushjelpen har i tillegg høy kulturhistorisk verdi som et enestående norsk katolsk kirke- og klosteranlegg fra moderne tid.

Riksantikvarens myndighet

Det følger av kulturminneloven § 15 jf. § 22 at departementet kan frede byggverk og anlegg eller deler av dem av kulturhistorisk eller arkitektonisk verdi. Det følger videre av § 19 at departementet kan frede et område rundt et fredet kulturminne så langt det er nødvendig for å bevare virkningen av kulturminnet i miljøet eller for å beskytte vitenskapelige interesser som knytter seg til det. Myndighet til å fatte vedtak om fredning er delegert fra Miljøverndepartementet til Riksantikvaren jf. forskrift om faglig ansvarsfordeling mv. etter kulturminneloven av 9. februar 1979 § 12 nr. 1.

Lokalisering og eiendomsforhold. Reguleringsmessig status.

Hjemmelshaver for gnr/bnr 230/35 er Oslo kommune. Eiendommen er festet av St. Hallvard sogneembete. Hjemmelshaver for gnr/bnr 230/311 er Enerhaugen borettslag. Hjemmelshaver for gnr/bnr 230/309 er Omsorgsbygg Oslo KF. Området er regulert til tomt for bygning med allmennyttig formål jf. reguleringsplan S-2255, stadfestet 28.07.1977. St. Hallvard kirke og kloster er tidligere oppført på Byantikvarens gule liste over bevaringsverdig bebyggelse i Oslo.

Bakgrunn for fredningen

Byantikvaren i Oslo varslet i brev av 26.01.2009 oppstart av fredningssak for eiendommen. Bakgrunnen var at arkitektur fra det 20.de århundret i utgangspunktet var underrepresentert på fredningslisten, og at St. Hallvard kirke og kloster pekte seg ut som et særlig viktig anlegg fra denne perioden. Ved at klostervirksomheten hadde opphørt, ble det samtidig vurdert å bygge om klosteret til presteboliger. Dette var etter Byantikvarens vurdering også et viktig argument for fredning etter kulturminneloven.

Redegjørelse for saksgang og innkomne bemerkninger

Melding om oppstart av fredning ble, i samsvar med kulturminneloven § 22 nr. 1, meddelt eieren og kommunen i brev av 26.01.2009. Kunngjøringen ble annonsert i avisene Aftenposten (04.02.2009), Aften (09.02.2009) og Dagsavisen (04.02.2009).

I forbindelse med varsel om oppstart av fredningssak kom det inn uttalelser fra Enerhaugen borettslag ved styreleder Christin Stulen, Omsorgsbygg Oslo KF og Styret i stiftelsen Fransiskushjelpen.

Styrelederen for Enerhaugen borettslag stilte spørsmål ved nødvendigheten av å frede området rundt anlegget, dvs. også borettslagets eiendom. Borettslaget peker på at deres virksomhet ikke strider mot fredningens formål, da det ikke foreligger planer om oppføring av nye bygg eller andre større tiltak i området. Med bakgrunn i et allerede begrenset grøntareal ønsker borettslaget å kunne disponere området til beplantning, sykkelparkering, rekreasjon m.m.

Omsorgsbygg Oslo KF eier gnr/bnr 230/309 som i utgangspunktet er lite berørt og mindre egnet for utvikling. Omsorgsbygg peker imidlertid på Enerhaugen borettslags eiendom som aktuell tilleggstomt for Enerhaugen barnehage med henblikk på en senere utvidelse.

Fransiskushjelpen ber om at fredningen av tilbyggets eksteriør ikke må hindre muligheten for senere påbygg.

Byantikvaren mottok ingen uttalelser til fredningsvarselet fra Oslo katolske bispedømme eller fra St. Hallvard menighet, men har vært i løpene dialog med sogneprest Sigurd Markussen i forbindelse med pågående arbeider i klosteret, og ble således også gjort kjent med kirkens planer og ønsker om å bl.a. tilrettelegge for presteboliger.

Forslag om fredning av St. Hallvard kirke og kloster, tilbygg med menighetshus og Fransiskushjelpen, ble lagt ut til offentlig høring i perioden 18.03.2010 – 07.05.2010. Det kom inn én høringsuttalelse fra St. Hallvard menighet ved sogneprest pater Sigurd Markussen.

St. Hallvard menighet understreker viktigheten av at anlegget også i fremtiden skal kunne huse opprinnelige funksjoner så langt det er mulig. Det påpekes at det ikke lenger er kloster knyttet til menigheten, som nå betjenes av ordinære prester. Det planlegges at prestene skal bo i det tidligere klosteret, hvilket medfører et behov for tre boenheter hvor det opprinnelig har vært seks klosterceller med tilhørende fellesarealer.

Menigheten påpeker en rekke punkter hvor det på kort sikt vil være behov for utbedringer og/eller ønsker om endringer, knyttet bl.a. til brannsikring, belysning, m.m. På lengre sikt ønsker menigheten også å kunne skifte ut de eksisterende stolene med benker, og i tillegg bygge om eller skifte ut orgelet i kirken, som pr. i dag har flere tekniske feil.

Menigheten uttrykker forståelse for anleggets arkitektoniske verdi og for at Byantikvaren ønsker å sikre dette gjennom fredning. Menigheten understreker samtidig anleggets høye kulturelle verdi, og ber om at følgende bestemmelse tas inn i fredningsvedtaket:

Ved behov for endringer eller tilpasninger skal det vektlegges at anleggets funksjon som kirke, menighetsbygg og tjenestebolig videreføres. Nødvendige tilpasninger tillates i samråd med forvaltningsmyndighet og etter søknad om dispensasjon iht. kulturminneloven § 15a. Nye tiltak/tillegg skal i minst mulig grad endre byggets originale deler og videreføre dets karakter og stemning. Tiltak skal utføres med høy arkitektonisk og håndverksmessig kvalitet.

Oslo kommune, Eiendoms- og byfornyelsesetaten (EBY) er i etterkant informert spesielt om fredningen i e-post fra Byantikvaren av 26.01.2012, og har avgitt hørings svar i brev av samme dato. EBY har ingen kommentarer til fredningsbeslutningen.

Riksantikvarens vurdering av innkomne bemerkninger

Hensikten med områdefredningen etter kml § 19 er å sikre virkningen av anlegget i miljøet. Riksantikvaren kan ikke se at aktivitetene som foregår eller som planlegges innenfor dette området er i konflikt med fredningen, så fremt det her ikke reises nye bygg eller større installasjoner. Når det gjelder barnehagen vil således en utvidelse i form av tilbygg/nybygg inn på arealet som foreslås fredet etter § 19 være i strid med fredningsformålet. Riksantikvaren stiller seg i denne forbindelse bak Byantikvarens vurdering av arealet lengst nord i fredningsområdet, hvor en utvidelse av barnehagens uteareal bør kunne realiseres innenfor rammen av fredningen, forutsatt en godkjennelse fra forvaltningsmyndighet.

Påbygging av menighetshuset/Fransiskushjelpen vil derimot være i strid med fredningsformålet. Det vises her til Riksantikvarens vurdering av kulturminnet og begrunnelse for fredningsvedtaket. Riksantikvaren anser at behovet for varig sikring av de nasjonale kulturminneverdiene i dette tilfellet må gå foran utbyggingsbehovet, og tar derfor ikke styret i Fransiskushjelpens anmodning til følge på dette punkt.

Mindre vesentlige endringer, herunder utbedring og oppgradering av tekniske installasjoner, vil kunne vurderes som dispensasjon fra fredningen. Reparasjoner og vedlikehold er i tråd med fredningen så fremt dette skjer med materialer og metoder som samsvarer med bygningenes egenart, og på en måte som ikke svekker anleggets arkitektoniske og kulturhistoriske verdi.

Klostercellene var gjenstand for store endringer på 1990-tallet, og det er også gjort inngrep i andre deler av klosteranlegget og i menighetskontorene. Byantikvaren har i dialog med arkitekt og sokneprest kommet frem til løsninger som i større grad ivaretar klosterstrukturens lesbarhet, samtidig som overflater og materialitet opprettholdes og delvis tilbakeføres. Byantikvaren er også i dialog om lysforhold og brannsikringstiltak.

Tradisjonelt er kirkebenkene en sentral og viktig del av et hvert kirkeinteriør, idet de skaper en arkitektonisk orden og forsterker de perspektiviske linjene som leder hen mot alteret og de liturgiske handlingene. Bruken av kirkerommet er imidlertid i endring og mange menigheter ønsker i dag å erstatte deler av kirkebenkene med stoler for å oppnå større fleksibilitet. St. Hallvard kirke er opprinnelig utstyrt med løse stoler som er designet spesielt for kirken. Disse har høy antikvarisk verdi som en del av det autentiske inventaret. Stolene er utformet slik at de muliggjør en fleksibel bruk av kirkerommet, samtidig som de også kan kobles sammen til stramt utformede benkerader som langt på vei innehar samme arkitektoniske kvaliteter som tradisjonelle kirkebenker. Forslag til en mer permanent sammenkobling vil kunne vurderes dersom den nåværende løsningen ikke fungerer tilfredsstillende.

Med bakgrunn i bl.a. en del funksjonsfeil ved det eksisterende orgelet har menigheten i sin høringsuttalelse bedt om at orgelet tas ut av fredningen. Byantikvaren har i oversendelsen av fredningsforslaget presisert at det kun er orgelets fasader som er foreslått fredet, og at dette ikke omfatter instrumentet i seg selv. Riksantikvaren foretok 14.06.2011 en befaring i kirken sammen med orgelkonsulent Stein Johannes Kolnes, sokneprest, organist, samt en representant fra Byantikvaren i Oslo. Kolnes tegner i sin rapport datert 19.08.2011 (vedlagt) et bilde av et vesentlig ombygd og sammensatt instrument som i utgangspunktet ikke har vært mulig å gi en optimal tilpasning i kirken. Samlet sett blir instrumentet heller ikke tilskrevet bevaringsverdi slik det står. Orgelfronten fremstår som veltilpasset i form og materialbruk, men er like fullt i konflikt med gallerienes opprinnelige utforming og tilgjengelighet. To store luker i orgelfasadens sokkel er i tillegg fjernet og erstattet med tekstiler. Etter Riksantikvarens vurdering bør fredningen ikke være til hinder for et nytt instrument som kan tilpasses de stedlige forutsetningene på en bedre måte, og som samtidig kan utformes i tråd med arkitektens egne skisser til orgelfasader, som skal finnes bevart i det omfattende tegningsarkivet etter Lund & Slaatto. I samråd med Byantikvaren finner Riksantikvaren det derfor hensiktsmessig å unnta orgelet i sin helhet fra fredningen, men samtidig legge føringer i fredningsbestemmelsene for utforming og plassering av et eventuelt nytt instrument.

Også for Riksantikvaren er det et viktig poeng at anleggets opprinneligere funksjoner videreføres, noe som i seg selv forsterker anleggets autenticitet og kunnskaps- og opplevelsesverdi. Fredning etter kulturminneloven vil imidlertid ikke kunne omfatte annet enn den materielle siden av virksomheten. Riksantikvaren har derfor valgt å føye til Byantikvarens justering av menighetens forslag til tilleggsbestemmelse under avsnittet *formål med fredningen*, idet denne formuleringen er mer presist tilpasset lovverket, og samtidig bedre egnet til også å ivareta sporene etter den opprinnelige klosterfunksjonen.

Opplysning om klageadgang og tinglysning

Riksantikvarens vedtak kan påklages til Miljøverndepartementet, jf. forvaltningsloven § 28. En eventuell klage stiles til Miljøverndepartementet, men sendes Riksantikvaren innen tre uker fra fredningsvedtaket er mottatt, jf. forvaltningsloven § 29.

Fredningsvedtaket vil bli tinglyst av Riksantikvaren i samsvar med kulturminneloven § 22 nr. 5.

Vennlig hilsen

Jørn Holme

Ulf Holmene

Vedlegg:

Fredningsvedlegg, Byantikvaren februar 2010

Rapport fra orgelbefaring 14.06.2011

Fredningsforslag

Bemerkninger/høringsuttalelse

Kommunestyrets behandling

Adresseliste:

St. Hallvard Kirke, Enerhauggata 4, 0651 Oslo

Fransiskushjelpen, Enerhauggata 4, 0651 Oslo

Oslo katolske bispedømme, Akersveien 5, 0177 Oslo

Oslo kommune - Omsorgsbygg KF, Postboks 2773 Solli, 0201 OSLO

Enerhaugen borettslag v/ styreleder Christin Stulen, Enerhauggata 5, 0651 Oslo

Kopi til:

Miljøverndepartementet, Postboks 8013 Dep, 0030 Oslo

Oslo kommune - Byantikvaren, Postboks 2094 Grünerløkka 0505 Oslo

Oslo kommune - Rådhusets informasjonstjeneste, 0037 OSLO

Oslo kommune - Plan- og bygningsetaten, Postboks 364 Sentrum, 0102 OSLO

Oslo kommune - Eiendoms- og byfornyelsesetaten, Postboks 491 Sentrum, 0105 OSLO

Oslo kommune - Bydel Gamle Oslo, 0135 OSLO

Oslo kommune - Byrådsavdeling for byutvikling, Rådhuset, 0037 OSLO

Oslo Byes Vel, Grev Wedels plass 1, 0152 OSLO

Fortidsminneforeningen - Oslo og Akershus avdeling, Maridalsveien 120, 0461 OSLO